

Rapport 2005:89

Arkeologisk förundersökning

Fjärrvärme över nya kyrkogården

Egebygatan - Mjölby nya kyrkogård
Mjölby socken
Mjölby stad och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

Fjärrvärme över nya kyrkogården

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte, metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter	8

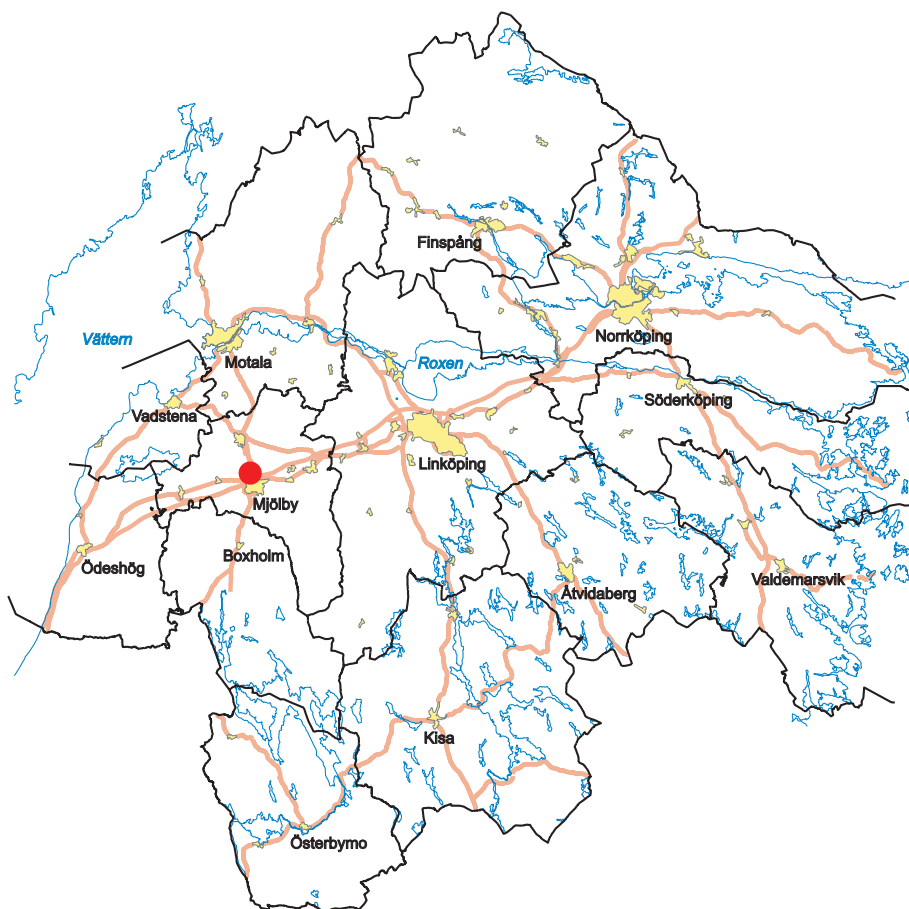
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

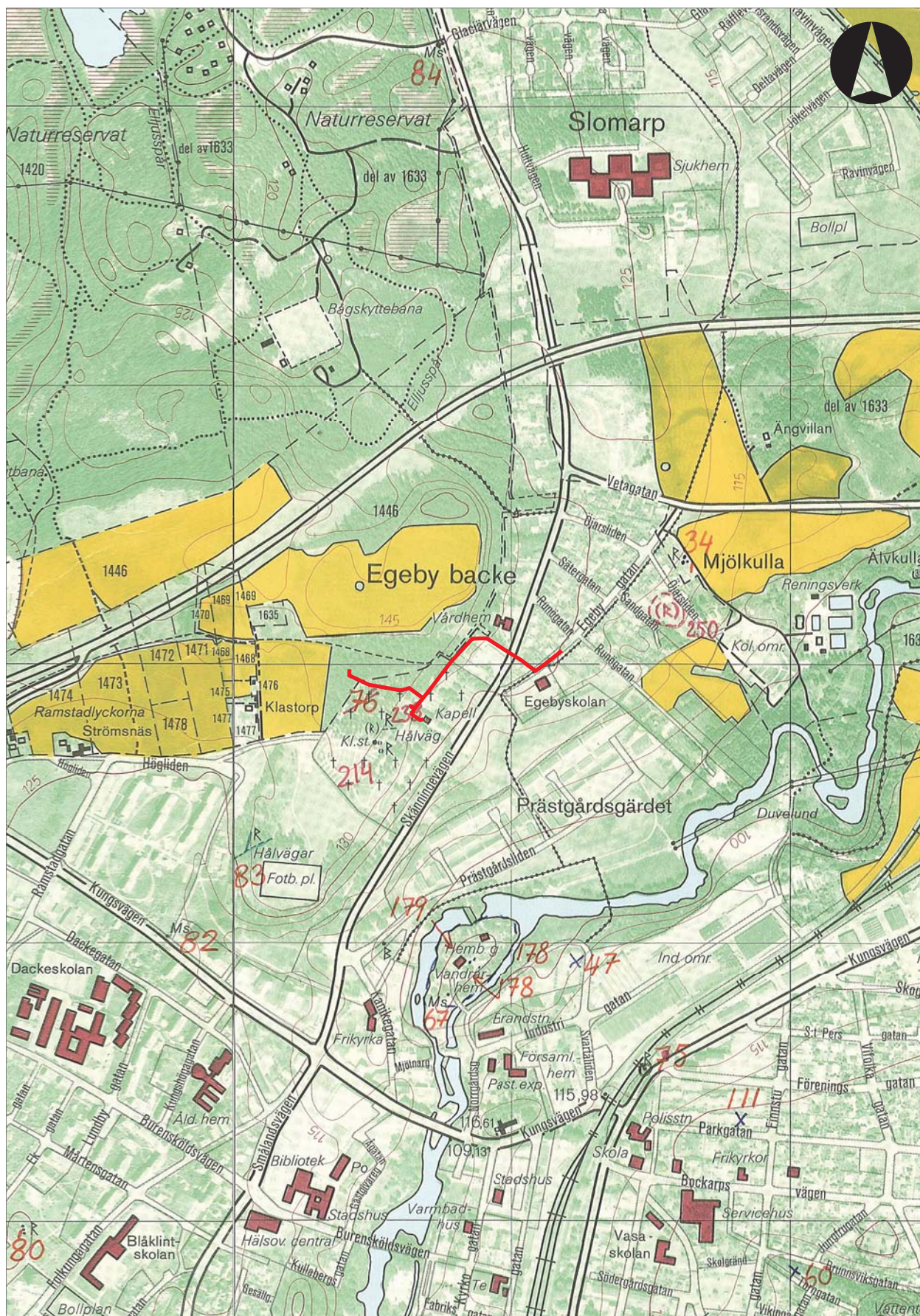
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Sammanfattning

Med anledning av schaktningar för en utbyggnad av fjärrvärmenätet i Mjölby norra stadsdelar genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Ledningssträckningen anslöt till en befintlig ledning i Egebygatan och löpte över Skänningevägen till den nordvästra utkanten av Mjölby nya kyrkogård. Arbetet genomfördes bl a i direkt anslutning till RAÄ 214, enstensättning, där schaktet passerade tätt intill. Inga spår av fast fornlämning påträffades.

Ann-Charlott Feldt
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 31 och 085 32 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktningar för en utbyggnad av fjärrvärmenätet från Egebygatan till den nordvästra utkanten av Mjölby nya kyrkogård. Schaktningen omfattade ca 500 löpmeter ledningsschakt och berörde begravningsplatsen samt tomt- och gatumark. Bland annat genomfördes schaktningar i direkt anslutning till stensättningen RAÄ 214.

Förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län. Uppdragsgivare var Mjölby Svartådalens Energi AB vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen samt utformningen av rapporten är under-tecknad. Fältarbetet genomfördes under september 2005.

Områdesbeskrivning

Mjölby omtalas på 1200-talet som en av Östergötlands största kvarnbyar. Läget vid fallet i Svartån var betydelsefullt och under medeltiden fanns ca tio kvarnar i byn. Platsen är också ett vägmöte där vägarna från Linköping och Skänninge mötte vägarna från Jönköping och Eksjö. Detta innebar att gästgiveri och skjutsstation etablerades och tidigt blev en lönsam näring i byn.

På 1828 års karta är bebyggelsen koncentrerad till området nordväst om kyrkan, i Kanikegården och på Norrgårdens ägor. Det finns även bebyggelse utmed Kungsvägen och Skänningevägen. Vid mitten av 1800-talet var fortfarande kvarnindustrin huvudnäringen. Där fanns även garverier och färgerier och senare tillkom spinneri, bryggeri, mejeri och limkokeri. År 1873 kom järnvägen och byns struktur förändrades. Ett industriområde växte fram längs Kyrkogatan och Magasinsgatan. År 1920 blev Mjölby stad.

Det aktuella exploateringsområdet är beläget i den norra utkanten av Mjölby stadsområde. Terrängen i området sluttar ner mot Svartån i söder och sydost. Undersökningsområdet ligger på östra sidan av en åsrygg som sträcker sig i nordost-sydvästlig riktning.

På häradskartan från 1868-77 saknas bebyggelse i större delen av undersökningsområdet med undantag för området närmast den nuvarande Skänningevägen där torpen Skogalund och Strålingsberg samt två icke namngivna boställen var belägna. Större delen av den nuvarande begravningsplatsen utgjordes då av skogsmark med undantag för den lägre belägna delen

utmed Skänningevägen som var åkermark i anslutning till torpen. Tvärs över platsen för den nuvarande begravningsplatsen löpte en väg från Egeby och Mjölkulla mot Kungshögarna och Hulje.

Inom Mjölbys stadsområde finns ett stort antal kända forn lämningar. Huvuddelen utgörs av lämningar från järnåldern i form av enstaka gravar och hela gravfält, men även lämningar från stenåldern har påträffats.

Läget med Svartån och de mellansvenska ändmoränerna har gjort området attraktivt för människor ända sedan inlandsisen drog sig tillbaka från området för ca 11000 år sedan. I landskapet runt Mjölby finns flera exempel på lämningar daterade till mesolitisk tid. Den äldsta dateringen i närområdet är ett stolphål som påträffades vid Egebygatan 2001 och daterades till perioden 5470-5150 f Kr (Björkhager 2003).

I närheten av exploateringsområdet finns rester av hålvägar (RAÄ 83 och 238), stensättningar (RAÄ 214 samt RAÄ 76 Högby sn), resta stenar (RAÄ 34) och boplatsslämningar (RAÄ 250 och 260). Dessutom har en odaterad härd och mörkfärgningar påträffats vid Egebygatan strax norr om exploateringsområdet (Feldt 2004, Stålbom 1990).

Flera arkeologiska undersökningar har genomförts på Mjölby nya kyrkogård. När denna skulle utvidgas 1950 undersöktes ett tidigare okänt gravfält med 25 gravar från förromersk järnålder, d v s tiden närmast före Kristi födelse (Lindahl 1961). Tjugo av gravarna undersöktes. Det var dels låga runda stensättningar, dels brandgropar med enklare överbyggnader. Bland fynden fanns en halsring av brons. Inför förnyade utvidgningar 1970-71 genomfördes ytterligare undersökningar (Nilsson 1971). Bland annat undersöktes och rekonstruerades några järnåldersgravar på kyrkogården.

Syfte, metod och dokumentation

Syftet med förundersökningen var att tillse att fast forn lämning kom till skada i så liten utsträckning som möjligt. Detta skulle ske genom att schaktsträckningen om möjligt justerades. Forn lämningar som påträffades skulle undersökas och dokumenteras avseende karaktär och omfattning. Påträffade lämningar skulle om möjligt även dateras.

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktningen. Schaktet dokumenterades genom foto-grafering.

Resultat och tolkning

Ledningssträckningen anslöt till en befintlig ledning i Egebygatan och löpte över Skänningevägen till den nordvästra utkanten av Mjölby begravningsplats. Arbetet genomfördes bl a i direkt anslutning till RAÄ 214, en stensättning. Inga spår av fast fornlämning påträffades i schaktet. Det fanns inte heller några spår i schaktet efter den äldre vägsträckning som finns utritad på häradskartan.

Referenser

Björkhager V. 2003. *Öjarsliden och Egebygatan*. Arkeologisk förundersökning. Mjölby socken och kommun. Östergötlands län. Rapport 29:2003, Östergötlands länsmuseum.

Feldt A-C. 2004. *Egebygatan fjärrvärme*. Arkeologisk förundersökning och antikvarisk kontroll. Mjölby socken och kommun. Östergötlands län. Rapport 2004:9, Östergötlands länsmuseum.

Hagsten M. Mjölby kommun. Byggnadsinventering av samlade miljöer och enskilda objekt. Juni 1984, Arkivhandling. Östergötlands länsmuseum.

Lindahl A. 1961 Nya järnåldersfynd i Östergötland. La Tènegravar på Nya kyrkogården i Mjölby. Cnattingius B (red). *Meddelanden 1960-1961 från Östergötlands länsmuseum*. Linköping.

Nilsson C. 1971. *Nya kyrkogården, Mjölby stad, Östergötland*. Provundersökningar. Rapport. Riksantikvarieämbetet.

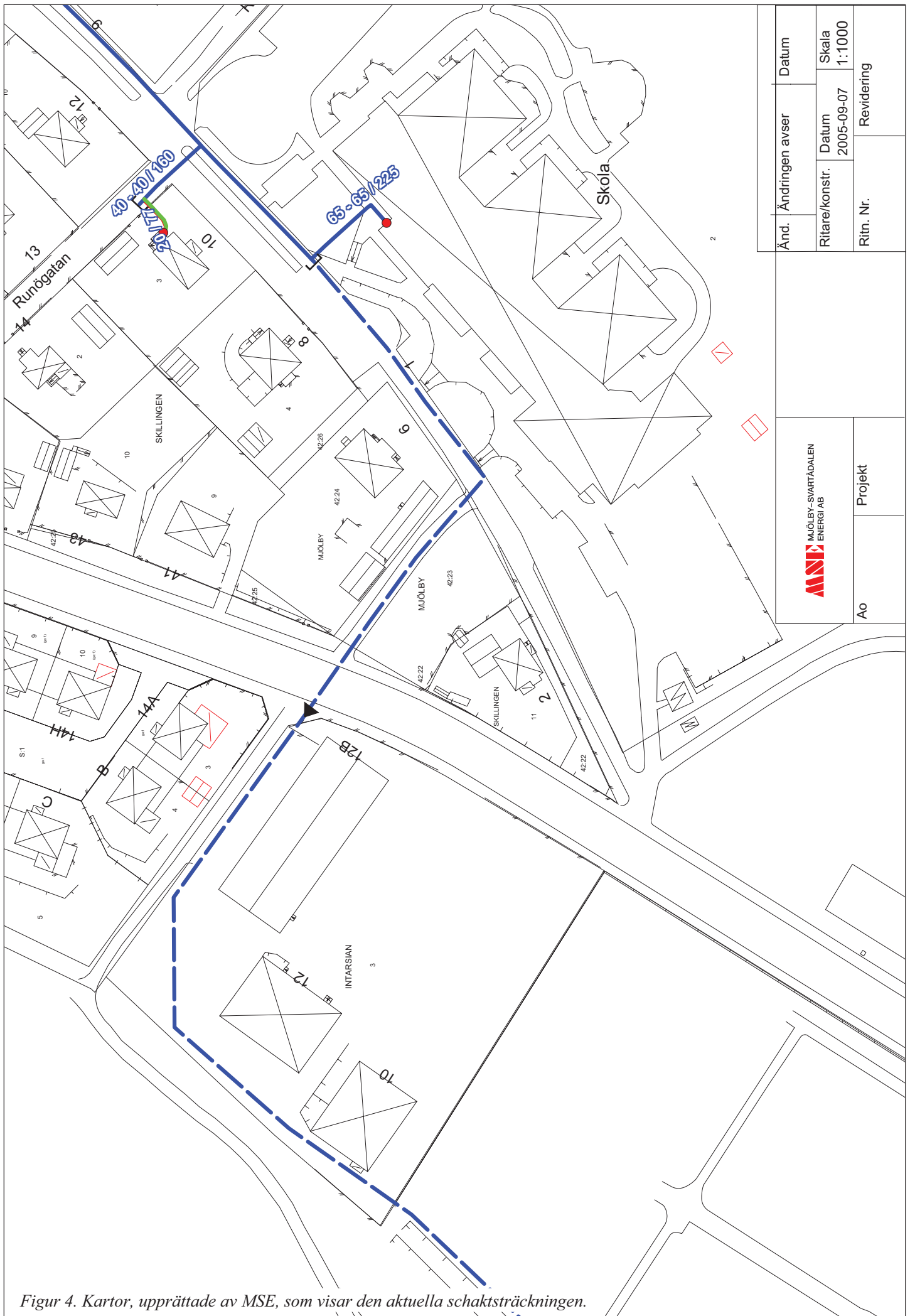
Stålbom U. 1990. *Särskild utredning, Östergötland, Högby socken, Egeby backe, intill fornlämning 34*. Rapport, Riksantikvarieämbetet, Byrån för Arkeologiska Undersökningar.

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, reviderat 1981.

Häradskartan från 1868-77.

Figur 3. Utsnitt ur häradskartan från 1868-77 med ledningssträckningen markerad.

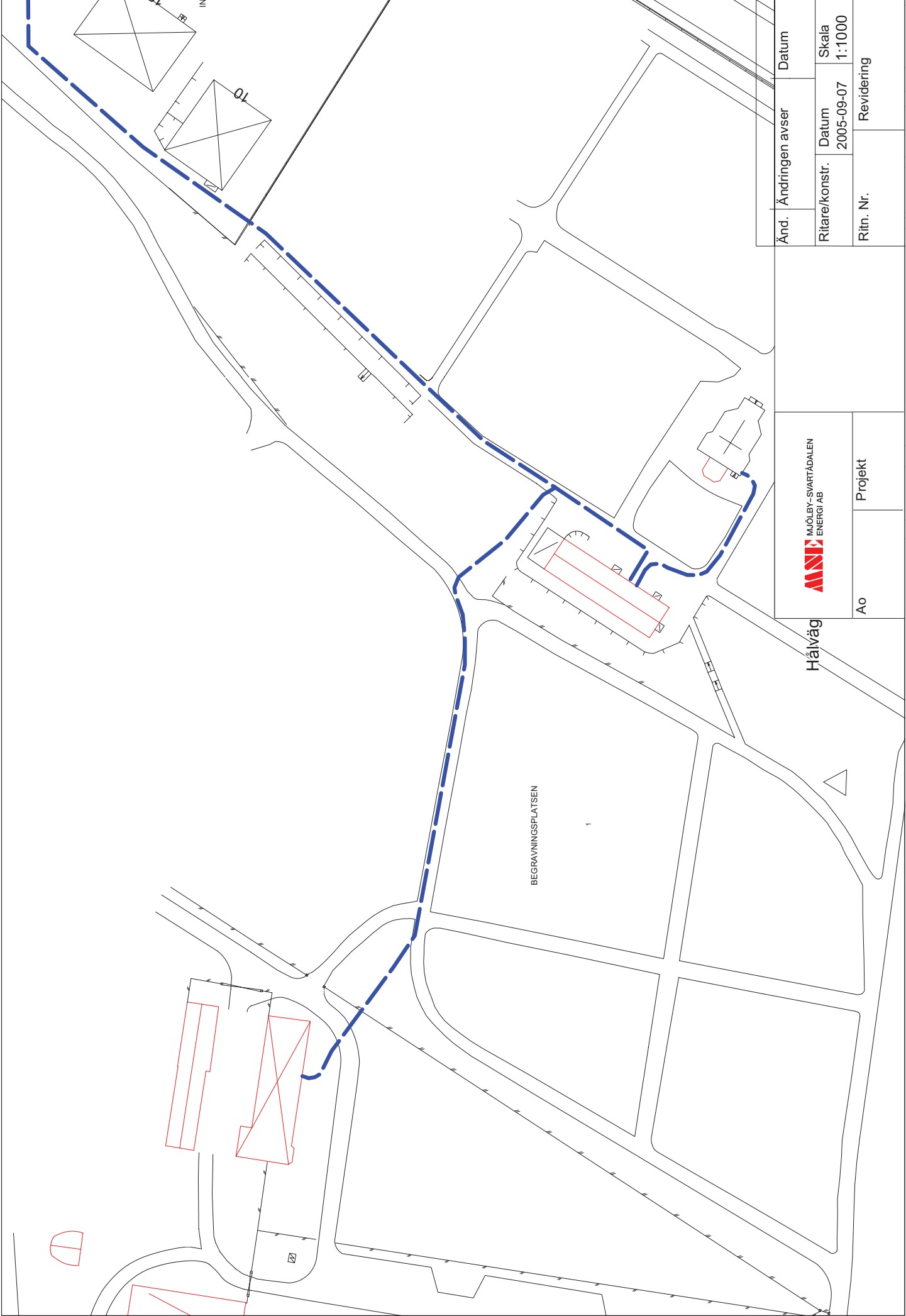

Änd.	Ändringen avser	Datum
Ritare/konstr.	Datum	Skala
Ritn. Nr.	2005-09-07	1:1000
	Revidering	

MSE
MJÖLBY-SVARTÅDALEN
ENERGI AB

Ao Projekt

Figur 4. Kartor, upprättade av MSE, som visar den aktuella schaktsträckningen.

Änd. Ändringen avser	Datum
Ritare/konstr.	Datum
Ritn. Nr.	Revidering
	Skala
	1:1000

	
Ao	Projekt

Hålväg

BEGRAVNINGSPLATSEN
1

Tekniska uppgifter

Område	Egebygatan – Mjölby begravningsplats
Socken	Mjölby
Stad och kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Invid RAÄ 214 m fl
Ekonomiska kartans blad	085 32 (8F 3c Mjölby)
Koordinater	X6467900-6468050, Y1460200-1460560
Koordinatsystem	Rikets
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-12286-05
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
ÖLM dnr	453/05
Projekt nr	530349
Uppdragsgivare	Mjölby Svartådalen Energi AB
Kostnadsansvarig	Mjölby Svartådalen Energi AB
Fältarbetsledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	-
Fältarbetstid	2005-09-12--10-13
Totalt undersöktes	Ca 500 löpmeter
Fynd	Nej
Foto filmnr	Endast digitala bilder
Analys	Nej
Grafik	-
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum. Schaktkartorna upprättade av MSE.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2005:89 © Östergötlands länsmuseum